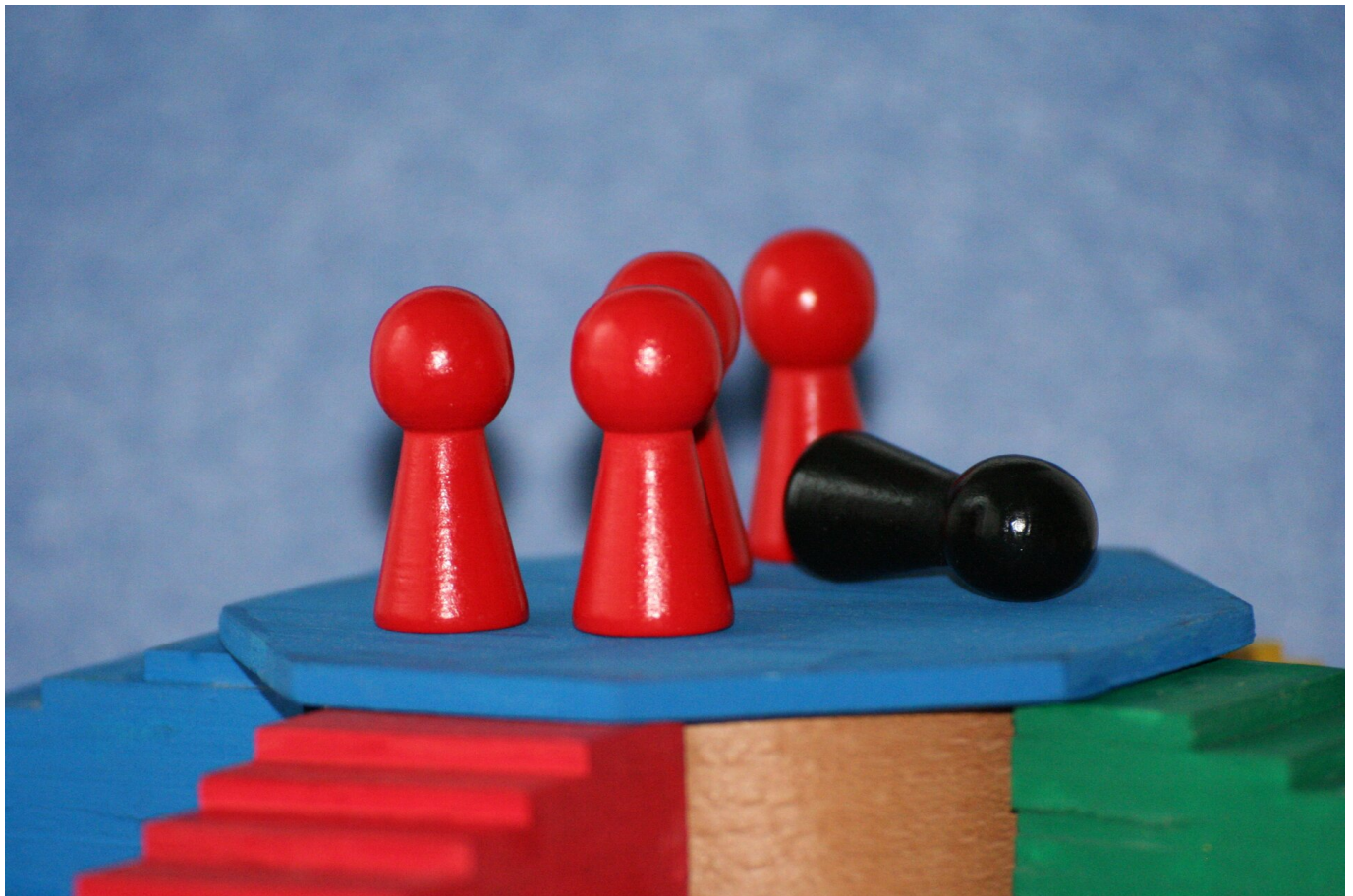

Socjalizacja i kontrola społeczna – przykłady

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: *Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 26.11.2020 r.].
 - Źródło: *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 26.11.2020 r.].

Socjalizacja i kontrola społeczna – przykłady

Źródło: Rollstein, domena publiczna.

Wielkim zagrożeniem dla każdego z nas i społeczeństwa w całości są jednostki nieuspołecznione – choć mechanizmom socjalizacji, która do tego uspołecznienia prowadzi, podlegamy wszyscy. Warto zatem wiedzieć, o co w niej chodzi. Ucieczka przed odpowiedzialnością za wspólnotę, odbierana jako nadmierna presja rodziny lub instytucji społecznych, nie zwiększy obszaru niczyjej wolności, ale może zagrozić wolności innych ludzi. Poznasz dzisiaj kogoś, kto „z niejednego pieca jadł chleb”, ale w końcu „wyszedł na ludzi”.

Twoje cele

- Skonkretyzujesz, odnosząc się do doświadczenia swojego i innych osób, podstawowe pojęcia określające socjalizację i kontrolę społeczną.
- Zademonstrujesz – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim.
- Przeanalizujesz katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim.
- Zaprojektujesz kwestionariusz do badania preferencji społecznych w zakresie wartości.

Przeczytaj

Schemat opisujący proces wiązania jednostki ze społeczeństwem jest stosunkowo prosty. Człowiek, rodząc się, od razu przynależy do jakiejś zbiorowości. Najczęściej jest to rodzina. Od tego momentu wkracza on na ścieżkę uspołecznienia.

W procesie nauki i wychowania każdy człowiek przyswaja sobie konkretne umiejętności, **internalizuje** wartości konstytutywne dla społeczeństwa, a także **normy** i wzorce postępowania. Stosując się do nich, potwierdza przywiązanie do tych wartości. Przyczynia się tym samym do stabilizacji ładu społecznego.

Ten schemat tylko pozornie jest tak prosty. Jeśli spojrzymy na niego w mikroperspektywie, wówczas dostrzeżemy nieskończoną ilość interakcji i sytuacji, w których ludzie stosują, bądź nie, nieskończenie wiele norm powiązanych z ograniczoną liczbą wartości regulujących kierunek działań społecznych.

Historia jednej socjalizacji

Poniższa historia jest z jednej strony podobna do innych w zakresie ogólnego schematu. Z drugiej strony ma jednak, jak każda pozostała, charakter indywidualny i wyjątkowy. Zmierza bowiem do wykształcenia jednostkowej **osobowości**, dzięki której człowiek buduje swoją własną, indywidualną tożsamość. Określa się przez nią wobec samego siebie, wobec innych i całego społeczeństwa.

Michał urodził się jako najmłodszy z trójki dzieci w tzw. dobrym domu. Ojciec – przedsiębiorca, matka – lekarz. Wszyscy żyli razem: **dziadkowie, rodzice i dzieci**. Nie musiał, jak inni z podwórka, chodzić do **żłobka, a potem do przedszkola**. Cały czas pozostawał pod troskliwą opieką przynajmniej jednego z rodziców lub dziadków. **Świetnie się z nimi bawił**. Dla wszystkich było ważne, aby szybko nauczył się tego wszystkiego, **co umieją inne dzieci**, a nawet więcej: czytania, pisania, jazdy na rowerze, nartach. Sam zresztą, niewiele później, **uczył dziadka jazdy na snowboardzie**. Od najmłodszych lat brał udział w różnych zajęciach. Majsterkował z dziadkiem i grał w teatrze kukiełkowym w domu kultury. Do tego dochodziły **prywatne lekcje języków, nauka pływania itp.**, jak w innych, podobnych rodzinach. Te wszystkie aktywności wypełniały mu czas. Był zdolnym, rezolutnym dzieckiem. Rozwijał się fizycznie i umysłowo. Był grzeczny,

Misiu w czasie socjalizacji pierwotnej

Źródło: Greyerbaby, domena publiczna.

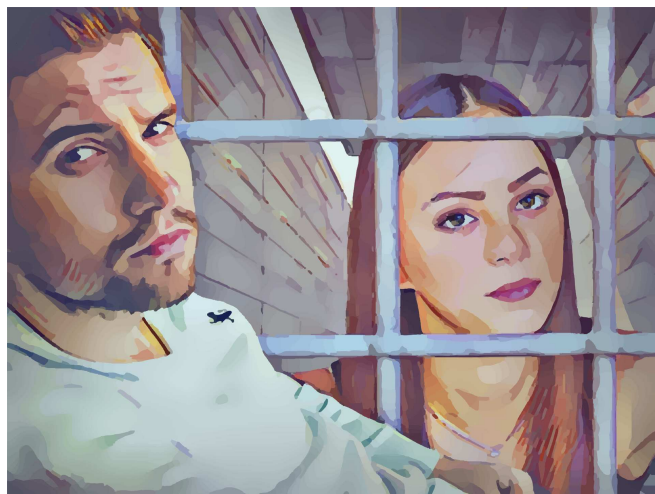
bo chciał, a nie dlatego, że się bał. Zbierał same pochwały. **Ale nie spotykał się zbyt często z innymi dziećmi.** Nie brał udziału w ich zabawach, bo mu na to brakowało czasu.

W końcu poszedł do szkoły. Bez trudu radził sobie z obowiązkami. Był dobry i z matematyki, i z polskiego. W liceum okazało się, że także z fizyki, chemii, biologii... Lata mijały, a on miał czas wypełniony po brzegi. Po powrocie ze szkoły – teatr, basen, języki itd. Wszyscy go wprawdzie lubili, ale jednak dawał o sobie znać brak kontaktów z rówieśnikami we wczesnym dzieciństwie. Nie udało mu się nawiązać przyjaźni. Nie chodził z żadną dziewczyną. Z rodzicami i dziadkami nie rozmawiał już tak często i o wszystkim tak jak wcześniej. Był zatem sam ze swoimi problemami. Na hobby poświęcał coraz więcej czasu. Jego pasją były samochody, a jeszcze bardziej nawet – motocykle. W elektronice samochodowej stawał się coraz większym ekspertem. Dlatego właśnie w trzeciej klasie liceum kolega zabrał go na spotkanie swoich kumpli. Byli tam ich równolatkowie, ale i osoby starsze – już dorosłe. Wszyscy zdawali się interesować tym samym, ale wiedzieli znacznie mniej od Michała. Nie zastanawiał się nad niektórymi dziwnymi zachowaniami, nie pytał, skąd te motory i auta. Po prostu wszedł w grupę. Imponowało mu, że może uczyć starszych rozbrajania alarmów. **Wyobrażał sobie, jak to będzie, gdy zacznie przewodzić całej grupie, jak stanie się mężem dziewczyny, z którą zaczął się spotykać.**

Michał w trakcie socjalizacji wtórnej
Źródło: peterlesliemorris, domena publiczna.

Kiedy się zorientował, że jest członkiem gangu, było za późno. Tak dobrze się czuł w grupie, że **zaczynał myśleć jak inni.** Czar wkrótce prysł. Michał „obudził się” w więzieniu z dwuletnim wyrokiem.

Michał na etapie resocjalizacji
Źródło: prettysleepy1, domena publiczna.

W zakładzie karnym zaczęła się „walka o jego duszę”. Michał miał wiele umiejętności przydatnych innym więźniom. Chcieli go zatem wciągnąć do **grypsowania**. Z drugiej strony byli wychowawcy. Żal im było zdolnego człowieka, który potknął się w życiu. *Suma summarum* Michałowi się udało. Przekonał się, jak wielu ma przyjaciół. Nie zostawiła go dziewczyna, wierzyli w niego znajomi ze szkoły, wspierali rodzice, dziadkowie i cała rodzina. Pomogli nauczyciele, dzięki którym jeszcze w więzieniu zdał maturę. **Resocjalizacja**, która trwała dwa lata,

przyniosła oczekiwane efekty. Michał zmienił swój system wartości. O ile w ostatnich klasach liceum **najważniejsze były dla niego** życie pełne wrażeń, pieniądze i dobre warunki materialne oraz szacunek kolegów z gangu, o tyle po wyjściu z więzienia, odpowiadając na pytanie ankiety CBOS, stwierdził: rodzina, wykształcenie, wartości moralne (takie jak dobroć i pomaganie innym).

Odsiadując karę pozbawienia wolności, Michał stracił sporo czasu, mimo że udało mu się zdać maturę. Po wyjściu na wolność nie wiedział jednak, co ma dalej robić w życiu. Poszedł na politechnikę. Wydział mechaniczny był najbliższy jego zainteresowaniom. Potem podjął pracę w warsztacie samochodowym prowadzonym przez przyjaciela ojca. Wsparcie rodziny towarzyszyło mu nieustannie. Dzięki temu mógł otworzyć własny specjalistyczny warsztat mechaniki i elektroniki. **Nadal doskonalił swe umiejętności na różnego rodzaju kursach, szkoleniach**

organizowanych przez firmy samochodowe i stowarzyszenia motoryzacyjne. Aktualnie, oprócz sukcesów ekonomicznych związanych ze świetnie prosperującą firmą zatrudniającą już kilkanaście osób, jest biegłym sędzią i aktywnym członkiem różnego rodzaju stowarzyszeń branżowych. **Ostatnio spróbował swych sił w rajdach samochodowych i, chociaż nie odniósł znaczących sukcesów, ten rodzaj spędzania wolnego czasu zaczyna mu się coraz bardziej podobać** Niedługo urodzi mu się syn. Michał ma nadzieję, że w przyszłości to on zostanie mistrzem kierownicy.

Pan Michał w procesie socjalizacji permanentnej
Źródło: rawpixel, domena publiczna.

Od socjalizacji jednostki do stabilizacji ładu społecznego

Ład (porządek) społeczny to coś więcej niż tylko suma jednostkowych zachowań – zgodnych lub nie z normami społecznymi. Dla społeczeństwa istotne są zespoły tych zachowań, które mają charakter powtarzalny. Mówimy, że się instytucjonalizują. Tak jak administracja osiedlowa jest instytucją, tak na przykład prawo karne, rozumiane jako zestaw określonych norm, sankcji oraz metod wykrywania przestępstw, nazywamy instytucją. Instytucją jest też małżeństwo albo sposób dobierania się w pary. Dlatego mówimy, że ład społeczny to układ relacji międzyludzkich uporządkowany dzięki wspólnym wartościom i normom moralnym, prawnym, które zapewniają spójność społeczeństwa, jego stabilność i warunkują współpracę między jednostkami i grupami społecznymi.

Aby mógł trwać, niezbędny jest proces wdrożenia w ów ład każdej nowej jednostki w społeczeństwie. Wiemy, że jednostka ta będzie bytem indywidualnym. Ukształtuje swoją

osobowość. Stworzy tożsamość, odnosząc się do siebie, do innych i do całego systemu społecznego. Mamy nadzieję, że ów ład będzie wspierać swoimi działaniami. Ale nie mamy pewności, między innymi dlatego, że społeczeństwo nie może trwać w stagnacji. Musi się zmieniać. Muszą się zatem zmieniać (w określonym zakresie) i wartości, i normy. Wszystko to dzieje się jednak w długich okresach czasu.

Czy każde działanie niezgodne z obowiązującymi normami może być traktowane jako destruktywne? Czy granica między tym, co normalne i co nienormalne zawsze przebiega tak samo? Czy zawsze konformizm jest „lepszy” od nonkonformizmu? Jak myślisz?

Źródło: maja7777, domena publiczna.

Słownik

aksjologia

dział filozofii zajmujący się wartościami

grypsera

gwara więzienna

internalizacja

mechanizm i zarazem proces przyjmowania ze środowiska społecznego i uznawania za własne poglądów, norm wartości, wzorów zachowań, postaw w stosunku do świata rzeczy i ludzi

kontrola społeczna

mechanizmy regulujące zgodność zachowań jednostek i zbiorowości społecznych z normami i regułami obowiązującymi w społeczeństwie lub szerszych zbiorowościach społecznych

ład aksjonormatywny

układ wartości, norm postępowania, które umacniają te wartości, oraz wzorów zachowania, czyli kulturowo i historycznie zmiennych form, jakie przybierają normy w zależności od konkretnej sytuacji, w której są stosowane przez jednostkę

norma

nakaz lub zakaz określonego zachowania, działania, mający chronić i zarazem podtrzymywać wartość cenioną w grupie lub całym społeczeństwie; w węższym znaczeniu trwały, przyjęty w społeczeństwie lub zbiorowościach sposób działania

osobowość

zorganizowana struktura motywacji, właściwości, cech, postaw i kompetencji działania właściwa danej osobie, będąca biograficznym wynikiem radzenia sobie jednostki z wymogami środowiska i własnego organizmu

resocjalizacja

działania zmierzające do korygowania, eliminacji zinternalizowanych norm niezgodnych z ładem aksjonormatywnym grupy lub całego społeczeństwa

respondent

podmiot (najczęściej osoba, ale także podmiot prawny), który przekazuje dane do celów statystycznych; w badaniu sondażowym osoba wylosowana z populacji, która odpowiada na pytania wywiadu zadawane przez ankietera lub pytania ankiety (przez samodzielne wpisywanie odpowiedzi w formularzu)

socjalizacja

uspołecznienie, proces nabywania przez podmiot umiejętności, a przede wszystkim przyswajania systemu wartości, norm i wzorów zachowań akceptowanych i podtrzymywanych przez zbiorowość lub społeczeństwo

Animacja

Polecenie 1

Zadaj sobie pytanie, co jest dla ciebie w życiu najważniejsze. Wybierz trzy spośród prezentowanych na liście wartości.

1. Rodzina
2. Zdrowie
3. Praca
4. Kariera
5. Dobra materialne
6. Przygoda

Polecenie 2

Zapoznaj się z animacją i wykonaj ćwiczenie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D2tgSBCkp>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Ład aksjonormatywny w praktyce badań społecznych - przypadek społeczeństwa polskiego.

Ćwiczenie 1

Utwórz mapę myśli, która pozwoli ci odtworzyć strukturę aksjonormatywną wybranej grupy (zbiorowości, społeczności), na przykład twojej rodziny, klasy, paczki, szkoły, drużyny... albo całego polskiego społeczeństwa. Wybierz 5 wartości najważniejszych (najpowszechniej wybieranych) w tej grupie, a następnie dla każdej wartości ustal zestaw przykładowych norm, których przestrzeganie pozwala osiągnąć te wartości jednostce.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 2

Rozwiąż krzyżówkę.

1.

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

3.

1	2	3	4
---	---	---	---

4.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

5.

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

6.

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

7.

1	2
---	---

1. Bez niej równość i braterstwo nie stworzą stolika.
2. Czy to sprzeciw, czy przewidywanie?
3. Każdy chciałby ją mieć.
4. Nigdy jej za wiele.
5. Można mieć słabą albo silną. Ale nie mieć jej się nie da.
6. Ta, która różni nas od innych ludzi.
7. Nie ma oczu ani okularów, więc płonie.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz przykłady socjalizacji odwróconej.

- ☐ Dziadek tłumaczy wnuczce, jak karmić rybki w akwarium i dlaczego nie należy ich wyciągać z wody.
- ☐ Dyrektor firmy przekazuje stażystom zasady raportowania wyników pracy.
- ☐ Wychowawczyni pokazuje dzieciom w żłobku piłki o różnych kolorach.
- ☐ Młody judoka prowadzi zajęcia relaksacyjne dla koła emerytów w swojej dzielnicy.
- ☐ Wnuczek prezentuje dziadkom sposób obsługi komputera.

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

Janek Kowalski z Radomska i kilkuletni książę Edward, członek rodziny królewskiej, uczą się posługiwać się sztućcami różnego typu przy stole w czasie posiłków.

Zaznacz, dla którego z chłopców będzie to element socjalizacji antycypacyjnej.

- ☐ dla obu
- ☐ dla księcia Edwarda
- ☐ dla Janka Kowalskiego
- ☐ dla żadnego

Ćwiczenie 3

Wstaw w tekst właściwe sformułowania.

„Idealna, najbardziej społecznie pożądana sytuacja polega więc na tym, aby ludzie w maksymalnym stopniu internalizowali wzory swojej kultury. Chodzi o to, aby ludzie sami wymaga od nich kultura (...). Albo jeszcze inaczej: aby ich własne motywacje pokrywały się z powinnościami”.

normatywnymi

cudzymi

chcieli postępować tak, jak

decydowali czego

instytucjonalnymi

samodzielnie ustalonymi

Źródło: Piotr Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2002, s. 404.

Ćwiczenie 4

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Resocjalizacja oznacza powrót do życia.	☐	☐
Tylko rodzina bierze udział w socjalizacji pierwotnej.	☐	☐
Przysłowie, „Czego Jaś się nie nauczył, tego Jan nie będzie umiał”, jest zawsze prawdziwe.	☐	☐
W trakcie kontrsocjalizacji jednostka dystansuje się wobec porządku prawnego obowiązującego w społeczeństwie.	☐	☐
Mówimy o permanentnym charakterze socjalizacji, a nie o permanentnym etapie socjalizacji.	☐	☐
Osobowość człowieka ma charakter społeczny.	☐	☐

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z ilustracją i wykonaj zadanie.

Źródło: Alexas_Fotos, domena publiczna.

Wskaż, jaki rodzaj socjalizacji symbolizuje ilustracja. Odpowiedź uzasadnij.

Rodzaj socjalizacji:

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z ilustracją i wykonaj zadanie.

Źródło: sasint, domena publiczna.

Rozstrzygnij, czy zdjęcie ilustruje socjalizację odwróconą, permanentną czy obie. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi i wykonaj zadanie.

“ Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim

Przedmiot prawa autorskiego.

Art. 1

§ 1. Każdy utwór literacki, naukowy i artystyczny, ustalony w jakiegokolwiek postaci, jest przedmiotem prawa autorskiego.

§ 2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone drukiem, słowem lub pismem,
- 2) muzyczne,
- 3) sztuk plastycznych,
- 4) sztuki choreograficznej i kinematograficznej, utrwalone w scenariuszach, rysunkach lub fotografiach.

Źródło: Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 26.11.2020 r.].

“ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Przedmiot prawa autorskiego

Art. 1

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
- 2) plastyczne;
- 3) fotograficzne;
- 4) lutnicze;
- 5) wzornictwa przemysłowego;
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- 9) audiowizualne (w tym filmowe).

Źródło: *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 26.11.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy porównując teksty dokumentów da się znaleźć świadectwo zmiany jakiegoś elementu ładu aksjonormatywnego w społeczeństwie polskim. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 8

Uzasadnij twierdzenie, odwołując się do jednego z typów socjalizacji, że słowa „Czego Jaś się nie nauczył, tego Jan nie będzie umiał” nie zawsze muszą być prawdziwe.

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbińska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Socjalizacja i kontrola społeczna – przykłady

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

4) charakteryzuje na przykładach różne rodzaje norm społecznych (w tym ich genezę), wyjaśnia mechanizm kontroli społecznej oraz skutki łamania tych norm.

II. Różnorodność kulturowa.

Uczeń:

3) porównuje modele socjalizacji charakterystyczne dla własnej grupy wiekowej i pokolenia rodziców; wyjaśnia zjawisko socjalizacji odwróconej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- konkretyzuje, odnosząc się do doświadczenia swojego i innych osób, podstawowe pojęcia określające socjalizację i kontrolę społeczną;
- demonstruje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim;
- analizuje katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim;
- projektuje kwestionariusz do badania preferencji społecznych w zakresie wartości.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- mapa mentalna;
- analiza tekstu źródłowego.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:**Faza wstępna**

1. Nauczyciel przedstawia temat i cele zajęć.
2. Uczniowie metodą burzy mózgów wskazują najważniejsze pojęcia z zakresu socjalizacji i kontroli społecznej. Chętna lub wskazana osoba przygotowuje na tablicy mapę mentalną, na której nanosi odpowiedzi koleżanek i kolegów. W razie konieczności nauczyciel uzupełnia mapę.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z historią Michała zawartą w sekcji „Przeczytaj”.
2. W parach dyskutują, na których etapach socjalizacji Michała nastąpiły problemy. Wspólnie zastanawiają się, dlaczego doprowadziły one do takiego końca historii. Próbują odpowiedzieć na pytanie, czy ten proces można było zatrzymać.
3. Uczniowie zapoznają się z animacją.

4. Nauczyciel dzieli klasę na grupy. Uczniowie w grupach wykonują ćwiczenie dołączone do multimedium.

Faza podsumowująca

2. W tych samych grupach uczniowie wykonują ćwiczenia 1–4 z sekcji „Sprawdź się”, a następnie przygotowują indywidualnie po dwa pytania, które można zadać na kartkówce z lekcji.

Praca domowa:

Wykonaj pozostałe ćwiczenia interaktywne.

Zaprojektuj kwestionariusz do badania preferencji społecznych w zakresie wartości.

Materiały pomocnicze:

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, prawo.sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Animacja może być wykorzystana do porównania wyników badania CBOS z wynikami badania przeprowadzonego przez uczniów na danej próbie.